

**ИНСТИТУТ ЗА АКРЕДИТАЦИЈА НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

ИЗВЕШТАЈ
за реализирана годишна програма за работа на
ИАРМ за 2013 година

Извештај за реализирана годишна програма за работа на Институтот за акредитација на Република Македонија за 2013 година

I. Вовед

Согласно Законот за акредитација (“Службен весник на Република Македонија“ бр.120/09 и бр. 53/2011), Институтот за акредитација на Република Македонија (во понатамошниот текст: ИАРМ) е јавна установа која врши работи и задачи на национално тело за акредитација во Република Македонија.

Акредитацијата е стручна постапка со која ИАРМ со доделениот сертификат формално ја потврдува оспособеноста (компетентноста) на телото да извршува определени задачи од областа на оцена на сообразност. Воедно, акредитацијата е дејност од јавен интерес.

Правната рамка на ИАРМ е определена со: Законот за акредитација; Статутот на ИАРМ; актите на Советот; актите на директорот на ИАРМ и останати записи.

Органи на ИАРМ се:

1. Совет
2. директор и
3. Одбор за надзор на материјално-финансиското работење.

Во рамките на процесот на акредитација, ИАРМ ги врши следниве активности:

- а. Акредитација на лаборатории за тестирање и калибрација
- б. Акредитација на тела кои вршат инспекција
- в. Акредитација на тела кои вршат сертификација
- г. Акредитација на медицински лаборатории.

II. Реализирани активности на ИАРМ во 2013 година

Согласно Програмата за работа на ИАРМ за 2013 година, донесена од страна на Владата на Република Македонија и објавена во “Службен весник на Република Македонија“ бр.04/2013, ИАРМ ги реализираше следниве активности:

1. Акредитациски активности

а. Статус на акредитирани тела

До крајот на 2013 година вкупно се акредитирани 133 тела за оцена на сообразност. На тринаесет од нив акредитацијата им е повлечена.

Во 2013 година, акредитирани се вкупно 21 тело за оцена на сообразност:

Вид на телото	Име на телото
Инспекциско тело МКС EN ISO/IEC 17020	БАЛЕКС Д.О.О. Штип
Инспекциско тело МКС EN ISO/IEC 17020	ЕНЕРЏИ МЕИНТЕНЕНС СОЛУШНС ЕМС ДОО Скопје
Инспекциско тело МКС EN ISO/IEC 17020	АКАДЕМИЈА БРПС – Скопје, СИЗ за безбедност при работа, пожари и средина
Инспекциско тело МКС EN ISO/IEC 17020	ДПУТ ТМ ДОО – Штип, Одделение за контрола
Инспекциско тело МКС EN ISO/IEC 17020	ВЕПАЛ ДОО Гевгелија/Инспекциско тело за тахографи
Инспекциско тело МКС EN ISO/IEC 17020	Универзитет "Св.Кирил и Методиј" Скопје Факултет за електротехника и информациски технологии Инспекциско тело за електротехнички уреди, инсталации и опрема
Инспекциско тело МКС EN ISO/IEC 17020	КАРГОИНСПЕКТ - ОПРЕМА ДООЕЛ Скопје
Инспекциско тело МКС EN ISO/IEC 17020	ТЕХНИЧКИ ИНСТИТУТ ДООЕЛ Неготино
Инспекциско тело МКС EN ISO/IEC 17020	"КАРГОИНСПЕКТ-АГРАР" д.о.о. Скопје
Инспекциско тело МКС EN ISO/IEC 17020	ТЕХНИЧКА СИГУРНОСТ – БМВ - Скопје Оддел за инспекција
Лабораторија за тестирање МКС EN ISO/IEC 17025	Стјуарт инспект скопје- Лабораториски услуги
Лабораторија за тестирање МКС EN ISO/IEC 17025	ЈЗУ Центар за јавно здравје - Охрид Лабораторија за санитарна хемија Лабораторија за санитарна микробиологија
Лабораторија за тестирање МКС EN ISO/IEC 17025	МИНИСТЕРСТВО ЗА ЗЕМЈОДЕЛСТВО, ШУМАРСТВО И ВОДОСТОПАНСТВО Државна фитосанитарна лабораторија - ДФЛ
Лабораторија за тестирање МКС EN ISO/IEC 17025	РИ-ОПУСПРОЕКТ доо - Скопје
Лабораторија за тестирање МКС EN ISO/IEC 17025	Универзитет Св. Кирил и Методиј во Скопје Медицински факултет во Скопје Институт за медицинска и експериментална биохемија Лабораторија за биохемиски испитувања (ЛБИ)
Лабораторија за тестирање МКС EN ISO/IEC 17025	ЗУ Центар за јавно здравје Штип Одделение за санитарно-хигиенска дејност со здравствена екологија Лабораторија за санитарна хемија Одделение за лабораториска дејност
Лабораторија за тестирање МКС EN ISO/IEC 17025	ДПТУ ВИНКИДС дооел, Скопје Лабораторија за испитување на јонизациски зрачења ВИНЛАБ
Лабораторија за тестирање МКС EN ISO/IEC 17025	ГЕОКОНТРОЛ ДООЕЛ, Струмица

Лабораторија за тестирање МКС EN ISO/IEC 17025	МЕТЛАБ ГЛОБАЛ ДООЕЛ Друштво за анализа на злато и други благородни метали
Медицинска лабораторија МКС ISO 15189	ПЗУ АДРИАЛАБ Скопје Дијагностичка биохемиска лабораторија
Сертификациско тело МКС EN ISO/IEC 17021	МКД Сертификат Сертификациско тело при АМ ЦЕРТ дооел Скопје

Во 2013 година на 17 тела за оцена на сообразност им е доделена реакредитација, а кај останатите тела за оцена на сообразност, вкупно 83, ИАРМ ги реализираше редовните надзори.

Во 2013 година ИАРМ врз основа на поднесена пријава за акредитација на медицински лаборатории ја акредитираше и првата медицинска лабораторија во државата согласно стандардот МКС ISO 15189:2010, како основен стандард за акредитирање на медицински лаборатории.

Исто така, во 2013 година, ИАРМ продолжи и со прекугранични активности.

б. Проектни активности

Во 2013 година, ИАРМ учествуваше во реализација на следниве меѓународни проекти:

Преку ИПА Регионалниот проект, вработени од ИАРМ учествуваа на обуката “Пост ПТ провајдери“ и во рамките на овој проект беше организирана првата Меѓународна конференција „Квалитет и компететност 2013“, на која што беше организирана и Тркалезна маса - Регионална средба на телата за акредитација.

Регионалниот проект “Промоција на регионалната соработка во југоисточна Европа на полето на инфраструктурата на квалитет“ наменет за Институтите за акредитација од Македонија, Србија, Албанија, Црна Гора, Босна и Херцеговина и Косово, финансиран од Германскиот институт за метрологија, ги опфати следниве активности на кои учествуваа вработените од ИАРМ:

- Обука за документот ЕА 1/22 за нови секторски шеми за акредитација
- Обука на тема “Информација за ЕУ-Барањата за пишување на извештаи од оценување на контролни/сертификациски тела со опсег органско земјоделско производство“
- Ревизија на ISO/IEC 17021:2011 и примена во регулирано подрачје.
- Тркалезна маса со цел размена на искуства помеѓу телата за акредитација кои се учесници во овој проект

Во организација на Европската организација за акредитација (ЕА), вработени од ИАРМ учествува на обуки за:

- ЕА обука за ISO/IEC 17065:2012
- Обука за оценувачи на ЕА.

в. Соработка со државни органи на Република Македонија

ИАРМ учествуваше во работата на повеќе работни групи формирани од страна на Владата на Република Македонија, Министерството за економија, Министерството за животна средина и просторно планирање и Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство.

Покрај активното учество во проектот на Владата на Република Македонија “Македонско сонценце“, ИАРМ е вклучен во уште еден капитален проект на Владата на РМ, а тоа е процесот на акредитација на лабораториите на високо-образовните институции опремени од Владата на Република Македонија. Процесот е веќе отпочнат и ИАРМ во соработка со Министерството за образование и наука оствари прелиминарни посети на лабораториите. Според анализите од околу 80 државни високообразовни институции, предвидено е акредитирање на 50-тина новоформирани лаборатории.

Исто така, во соработка со Министерството за здравство отпочнат е процес за акредитација на 8 медицински лаборатории. Подготовките за нивно акредитирање се интензивираа во текот на втората половина од годината, а ИАРМ остварува активна улога во креирање на овој проект и определувањето на насоки за негово промовирање.

Исто така, ИАРМ продолжи со активностите во рамките на Комитетот за надзор на пазарот и соработката со Стопанските комори во Република Македонија.

Во 2013 година, ИАРМ учествуваше во работата на Советот и Техничките комитети при Институтот за стандардизација на Република Македонија.

г. Човечки ресурси

Комитетот за оцена на лица покрај ажурирање на досиејата на сите членови на листата за оценувачи и експерти, изработи План и програма за обуки за оценувачи, што треба да резултира со надградба на листата на оценувачи и експерти на ИАРМ, согласно процедурите на Европската организација за акредитација (EA). Исто така, Комитетот изработи и План за реализација на надзори над оценувачите, кој што беше успешно реализиран.

Врз основа на претходно изнесеното, ИАРМ во потполност ги реализира сите активности предвидени под оваа ставка во Програмата за работа на ИАРМ за 2013 година.

Персоналот на ИАРМ го сочинуваат 16 редовно вработени, од кои 14 лица се со статус на јавни службеници. Согласно Законот за јавни службеници изведен е и процес на оценување на нивната работа.

Согласно пројавените потреби на ИАРМ и постојаниот оглас за оценувачи објавен на интернет страната на ИАРМ, во 2013 година бројот на поднесени пријави за оценувачи е видно зголемен и Листата на оценувачи на ИАРМ ја сочинуваат: 66 оценувачи од кои 18 се водечки оценувачи, 34 технички оценувачи од различни подрачја и 14 технички оценувачи во обука, 6 кандидати за оценувачи и 40 експерти. Од вкупниот број на водечки оценувачи, 10 се редовно вработени во ИАРМ.

2. Подготовка за прв редовен надзор од EA по потпишување на EA-MLA

Покрај изведувањето на тековните акредитациски активности, како и редовното одржување и зајакнување на системот за управување со квалитет на ИАРМ согласно барањата на стандардот MKC EN ISO/IEC 17011 и другите стандарди, во 2013 година ИАРМ посвети особено внимание на детални подготовки за реализирање на првиот

редовен надзор од Европската организација за акредитација (EA-MLA) што следи по потпишувањето на Договорот за взаемно признавање на сертификатите за акредитација. Главна активност беше ревидирањето на документите од системот за управување со квалитет на ИАРМ, при што Правилниците за работа на ИАРМ беа соодветно изменети и дополнети во соработка, координација и обезбедување на проток на информации со раководството и вработените во ИАРМ и стручните мислења од Техничките комитети на ИАРМ. Ревидирањето на документите се вршеше етапно, при тоа некои документи беа и по два пати изменети и дополнети, а вкупно беа обработени 7 документи во надлежност на Советот на ИАРМ и 7 документи во надлежност на директорот на ИАРМ. Покрај тоа, Советот на ИАРМ донесе 2 нови правилника за работа на ИАРМ.

Составен елемент на подготовките претставува и учествата на вработените на соодветни обуки и работилници.

Надзорот од оценувачкиот тим на ЕА требаше да се реализира во тек на месец октомври 2013 година, односно две години по реализацијата на иницијалната оценка, но истиот се одложи и ќе се реализира во периодот 09-15 март 2014 година по барање на ЕА. Од организациски аспект ИАРМ ги покрива трошоците за превозот, сместувањето и оброците на петчлениот оценувачки тим.

ИАРМ како полноправна членка на Светската организација за акредитација на лаборатории (International Laboratory Accreditation for Cooperation – ILAC) и потписник на Договорот за мултилатерално признавање на сертификатите за акредитациите со оваа организација (ILAC-MRA), во месец ноември 2013 година ИАРМ го потпиша Договорот за право на користење на знакот ILAC-MRA.

3. Организирање на обуки

Согледувајќи ги потребите од соодветно стручно и навремено информирање на телата за оценка на сообразност за усогласување на вршењето на акредитираните дејности согласно измените ИАРМ во текот на 2013 година организираше обуки наменети за различни целни групи, како што се: телата за оценка на сообразност и оценувачи (вработени во ИАРМ и надворешни оценувачи).

Во согласност со Годишниот план за обуки на ИАРМ за 2013 година и интерните процедури за обука на ИАРМ, вработените учествува на следниве обуки:

- работилница за примена на новиот стандард МКС EN ISO/IEC 17020:2012 наменета за вработените во ИАРМ

- Обука за водечки оценувачи на лаборатории и инспекциски тела

- Обука за имплементација на новиот стандард МКС EN ISO/IEC 17020:2012 „за тела кои вршат инспекција и инспекциски методи за тахографи и таксаметри“ во корелација со стандардот МКС EN ISO/IEC 17020:2006

- Обука за „мерна следливост и пресметка на мерната неодреденост при калибрација на мерила со помош на референтни материјали и на мерила за бучава“

- Семинар за опрема под притисок

- Обука за акредитација, инспекција и сертификација на производи со Географски Индикации и

- Обука за заштита на здравје и безбедност при работа - за сите вработени во ИАРМ.

Со истата цел, во рамки на воспоставената соработка со Македонското здружение на лаборатории - МАКЛАБ, во заедничка соработка со ИАРМ беа организирани две обуки:

- Обука за примена на стандардот МКС EN ISO/IEC 17025:2006 и
- Обука за “Примена на меѓународниот стандард МКС ISO 15189:2010-акредитација на медицински лаборатории“.

Во организација на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, вработени од ИАРМ учествува на:

- Обука за акредитациониот систем: Полски примери и
- Семинар за заштита на квалитет.

Во организација на Хрватското здружение на лаборатории – КРОЛАБ, остварено е учество на Регионална работилница за оцена на сообразност и Компетентност на лабораториите.

Како резултат на сите претходно споменати обуки, ИАРМ ги надгради институционалните капацитети преку едукација како на редовно вработените, така и на надворешните соработници.

4. Промовирање на системот за акредитација

Во 2013 година беа одржани следниве промотивни настани:

- На 10 јуни 2013 година се одбележа Меѓународниот ден на акредитацијата и десет годишнината од основањето и работењето на ИАРМ, како единствено национално тело за акредитација. Во рамки на одбележувањето на Светскиот ден на акредитацијата, ИАРМ издаде соодветна брошура под мотото “Акредитацијата – Олеснување на светската трговија”. На настанот ИАРМ организираше промоција за доделување на Сертификатите за акредитација на телата за оцена на сообразност акредитирани во текот на 2012/2013 година, а беше промовиран и годишниот билтен за работата на ИАРМ за 2012 година, кој воедно како своевидна монографија ја сублимираше работата на ИАРМ во првиот децениски јубилеј 2003-2013. Промоцијата се одржа во хотелот Холидеј Ин, во Скопје, а промоциските активности продолжија уште во три града низ Македонија. Настанот беше и медиумски покриен.
- Во 2013 година, ИАРМ издаде редовен „Годишен извештај за работењето на ИАРМ во 2012 година“
- ИАРМ издаде две брошури на теми; „Зошто да станете акредитирана лабораторија” и „Зошто да станете акредитирано инспекциско тело” кои во рамките на кампањата за промоција на системот за акредитација во РМ, ги промовираше во Тетово, Штип и Битола со соодветна медиумска покриеност
- ИАРМ издаде „Водич за оценувачи” – второ издание
- Организирана е Меѓународна конференција „Квалитет и компетентост 2013” во Охрид. На Конференцијата беа презентирани 35 трудови, меѓу кои и трудот на дел од вработените во ИАРМ. Во рамки на Конференцијата ИАРМ ја организираше редовната Регионална средба на телата за акредитација од регионот. Настанот беше медиумски покриен.

5. Работа на Советот на ИАРМ и Одборот за надзор на материјално финансиско работење на ИАРМ

Согласно Законот за акредитација, Советот на ИАРМ го сочинуваат 11 члена, а Одборот за надзор на материјално-финансиското работење на ИАРМ 3 члена.

Во текот на 2013 година, Советот на ИАРМ одржа 13 седници, а Одборот за надзор на материјално-финансиското работење одржа 12 редовни седници. Мандатот на членовите на одборот истече во месец ноември 2013 година. Владата на РМ е навреме известена за потребата од именување нов состав на Одборот, оваа постапка се уште е во тек.

6. Меѓународни активности

Во 2013 година ИАРМ имаше повеќе меѓународни активности:

- ИАРМ активно ја следи и учествува во работата на Европската организација за акредитација. Вработените од ИАРМ учествуваа во работата на Комитетите на Европската организација за акредитација (Комитет за лаборатории, Комитет за инспекциски тела, Комитет за сертификациски тела, Комитет за комуникација и публикација, Комитет за хармонизација и Комитетот за мултилатерални договор).

- ИАРМ учествуваше во работата на Поткомитетот за трговија, индустрија, царина и даноци, како и во преговорите за потпишување на АСАА Договорот со Европската Комисија.

- ИАРМ како полноправен член учествуваше во работата и на Светската организација за акредитација (ILAC - International Laboratory Accreditation Cooperation).

- ИАРМ склучи Договори за прекугранична соработка со Германското тело за акредитација - DAkkS и со Акредитациското тело на Обединетото Кралство - UKAS.

Во текот на 2013 година се продолжи со активности во рамки на процедурата за потпишување на Договор за билатерална соработка со Руската акредитација, како национално тело за акредитација на Руската Федерација. Со останатите институти за акредитација од регионот, со кои ИАРМ веќе има потпишано билатерални договори, соработката се одвива континуирано. Во рамките на овие договори, ИАРМ ги реализира следниве активности:

- Учество во заеднички обуки
- Заемни сведочења при изведување на оценки
- Заеднички активности во рамките на регионалниот ИПА проект
- Размена на експерти со акредитационите тела на Србија, Хрватска и Бугарија
- Организација и учество на Меѓународна конференција Квалитет и компетентност 2013 во Охрид
- Учество на Регионална конференција за акредитација, на која учествуваа претставници од телата за акредитација од Србија, Црна Гора, Косово, Албанија, Хрватска
- Учество на редовен Годишен состанок на телата од регионот во Белград
- Остварена работна посета на Молдавското тело за акредитација.

7. Менаџмент и тековно работење на ИАРМ

Советот на ИАРМ согласно Законот за акредитација спроведе постапка за избор на директор на ИАРМ со објавување на јавен конкурс. Врз основа на Извештајот на Комисијата за спроведување на постапката за избор на директор, Советот на ИАРМ на седницата одржана на 10.12.2013 г. донесе Одлука за избор на кандидатот д-р Трпе

Ристоски за директор на Институтот за акредитација на Република Македонија, со мандат од 4 години.

Донесената Одлука за избор на д-р Трпе Ристоски за директор на Институтот за акредитација на Република Македонија, беше доставена до Владата на Република Македонија заради давање на согласност на истата. По добивањето на согласноста од Владата на Република Македонија предметната одлука стапи во сила.

Врз основа на одлука на Владата на РМ сметано од 01 октомври 2013 година ИАРМ се пресели во нови службени простории, за чија адаптација и реализирање на преселувањето се изврши дополнување на Годишниот план за јавни набавки на ИАРМ за 2013, по што беа спроведени соодветни јавни набавки. Промената на службеното седиште формално-правно беше нотирана и во Статутот на ИАРМ.

Исто така, тековно се одржуваше и возилото кое беше доделено преку Агенцијата за управување со одземен имот.

Врз основа на претходно изнесеното, може да се заклучи дека ИАРМ во целост ги реализира сите активности предвидени во Програмата за работа на ИАРМ за 2013 година.

Директор
Д-р Трпе Ристоски
